

LOAN

"הדבר הכי חשוב שהשגנו הוא אמון"

מיכאל תבור

הקרן לעסקים קטנים במתכונתה המחודשת מצליחה לסייע לעסקים קטנים ובינוניים, שבעבר נתקלו בחומות של התנערות וביורוקרטיה ■ **"הקרן יצרה נגישות לאשראי ומעודדת את הבנקים להרחיב את היצע ההלוואות שלהם לעסקים הקטנים והבינוניים", אומר מיכאל תבור, מנהל הגוף המתאם של קרן הסיוע**

מאת: ברוך שניר

מנכ"ל חברת תבור כלכלה ופיננסים בע"מ, המשמשת גם כגוף המתאם של הקרן לסיוע לעסקים קטנים ובינוניים מטעם המדינה, מיכאל תבור, נענה לבקשת התאחדות המלאכה והמעשה לקיים עימו ראיון מיוחד. בראיון זה ביקשנו ממנו להתייחס לפעילות הקרן ולסוגיות עקרוניות הנוגעות לתחום מימון העסק הקטן.

■ **הקרן לעסקים קטנים בערבות מדינה שהוקמה במתכונת חדשה בשנת 2003, מכונה כפי רבים גם קרן תבור. זאת בשל העובדה שהינה מהוגי הקמתה וחברתן משמשת כגוף מתאם לפעילות הקרן במשך שנים רבות. אין עוררין על כך שפעילות הקרן במתכונתה המחודשת זוכה להצלחה יחסית, המשתקפת בהיקף האשראי המצטבר שניתן דרכה. מה לדעתך הגורמים שהביאו לשינוי מבורך זה וכיצד אתם מסכם את פעילות הקרן עד כה?**
 "פעילות הקרן הורחבה בשנה האחרונה וכוללת גם את העסקים והבינוניים. מתחילת פעילותה היקף ההלוואות שניתן, כולל ההלוואות שאושרו על ידי גוף נוסף שהצטרף לתהליך, עולה על 4 מיליארד ₪. הדבר החשוב ביותר שהושג בקרן במסגרותיה החדשות החל מ-2003 ועד היום, זה אמון. הבנקים החלו להאמין שמשרד האוצר מתכוון לעמוד בהתחייבויותיו, אמון שלא היה קיים בשנות ה-90. משרד האוצר האמין בנו כגוף מתאם, שנדע לשמור על האינטרסים של המדינה בצד מתן שירות לציבור. הבנקים האמינו בנימוחם שלנו וקיבלו את הדוחות וההמלצות מתוך הבנה שאנו רוצים לשמור גם עליהם. הציבור האמין שסוף סוף יש גוף שנותן שירות באופן אמיתי, תוך רצון לפגוש את הצרכים של הפונה ולתת לו מענה בלי סרבול מיותר. גם אם מבקשים מהפונה מסמכים ומידע, הדבר נעשה בלי סחבת, אלא מתוך רצון אמיתי לצמצם ככל הניתן את הטיפול למינימום ההכרחי."

■ **כשל השוק בתחום המימון לעסקים קטנים היא בעיה מוכרת וידועה גם במישור הגלובלי. מה הן בעצם הסיבות העיקריות לקיומה?**

"הסיבות לקיומה הן בשתי רמות, אך הסיבה העיקרית היא רמת המיקרו. כלומר האינטרס של בנקאי הקצה שונה מהאינטרס של המערכת, בפרט בגלל ההגדרות של פעילותו. הבנק מבקש ממנו לנצל את זמנו ביעילות המרבית ולהביא כמה שיותר כסף ליחידת זמן. בזמן שהוא מנתח חברה קטנה הוא יכול גם לנתח חברה גדולה ולהשיג תשואה פי עשר לזמן העבודה. מנגד אם יש לו לקוחות

פרטיים, הוא כמעט לא צריך להתעסק איתם ברמת הניתוח, אלא להסתמך על סטטיסטיקה של מגזרים, לכן לא מוטלת עליו כמעט אחריות אישית. כך שבמישור של הבנקאי, עסק קטן לא משתלם במדד הביצועים שלו. במישור של המאקרו, למדינה כדאי לשלם סכום מסוים כנגד מידע לבנקים וקיום שיעור Default מסוים, על פני לשלם את אותו סכום או אף יותר מכך, בגין דמי אבטלה. לפיכך אם אחוז ה-Default במסגרת פעילות קרן הסיוע לעסקים קטנים עולה על האחוז המקובל במערכת הבנקאית הרגילה, עדיין במישור של המאקרו, הפסד המדינה יוצא בשכר."

■ **הקרן לעסקים קטנים נותנת כיום מענה לכשני אחוזים מכלל העסקים במשק, כאשר היקף האשראי הניתן על ידה במונחים שנתיים (כ- 750 מיליון ₪) מהווה חלק זעום מכלל האשראי הבנקאי הכולל, וגם ביחס לתוצר. כיצד נתון זה מתיישב עם מטרותיה של הקרן המוגדרת כקרן ציבורית יעודית?**
 "התשובה נעוצה בנימוח נכון של הנתונים. היבט אחד הוא מדידת אחוז מקבלי ההלוואות. כלומר, אם יש במשק בין 80 ל-90 אלף וכ- 10,000 מהם קיבלו הלוואות במרוצת 10 שנים, מדובר ב-12% ל-11% ולא ב-2%. הטעות הרווחת של שימוש במספר 450 אלף עסקים, נובעת מהעובדה שהמספר האמור כולל מאות אלפי עצמאים זעירים, שרובם המכריע אינו מתעניין בהלוואות של מאות אלפי ₪. מתקן מכונות הכביסה השכונתי, צריך מקסימום הלוואה של 20-30 אלף ₪ או הלוואה לרכישת רכב אותה הוא מקבל בקלות ממזכר המכוניות או מהבנק. אלה מהווים 80% מבעלי העסקים ואינם לקוחות הקרן. הקרן לא אמורה לספק את כל האשראי לסקטור האמור, אלא רק לייצר תחרות מול הבנקים שחוששים לאבד לקוחות וכן לשחרר צוואר בקבוק."

■ **בעל העסק הקטן מצפה שקרן עסקים בערבות מדינה תהווה בעבורו מקור אשראי רלוונטי כאשר הוא נקלע לקשיי תזרים כתוצאה משינוי בעיתוי או בגובה תקבול כלשהו או שחל אירוע חוב בלתי צפוי. בפועל, רק כ-50% ממגיש הבקשות לקרן למתן אשראי נענים בחיוב. נדמה כי קיים פער תדמיתי מהותי בנוגע לפעילות הקרן ויעודה בקרב עסקים קטנים לא מעטים. כיצד לדעתך יש לפעול לשינוי מצב זה?**
 "אי אפשר לתת מענה ל-100%. זה ייצור סיכון מוסרי. האם אין לנו חובה למיין ולהיזהר במתן אשראי? האם מדיניות היענות של 100%

אינה בעייתית? 50% שיעור היענות הוא אחוז גבוה ויש שיאמרו אפילו גבוה מדי. אנו סבורים שמדובר בשיעור מאוזן. המדינה בהחלט לוקחת סיכונים גדולים יותר מאשר המערכת הבנקאית הרגילה ובכך מייצרת מקומות עבודה נוספים, מבלי לגלוש לחוסר אחריות ולסבך אנשים בהתחייבויות שבהן לא יוכלו לעמוד."

■ **מערכת הבנקאות היא ריכוזית ובעלת רמת תחרותיות נמוכה. בנוסף היא שמרנית באופן הקצאת האשראי ונותנת אשראי לעסקים קטנים כנגד בטחונות גבוהים. מדיניות זו נתמכת על ידי הרגולטור. התוצאה: לעסקים קטנים אין כלל נגישות לאשראי עסקי לטווח ארוך. כיצד ניתן לדעתך לשנות מציאות זו?**
 "לדעתי, זו בדיוק המציאות שהקרן שינתה. ללא הקרן, היו בארץ פחות 50 אלף מקומות עבודה והתוצר המצטבר היה נמוך בעשור האחרון בכ-2%. הקרן יצרה נגישות לאשראי ועודדה בנקים להרחיב את היצע האשראי שלהם לעסקים קטנים."

■ **כיצד לדעתך אפשר לרתום את כלל המערכת הבנקאית להשתתפות פעילה בקרן לעסקים קטנים ובינוניים בערבות מדינה? נדמה כי דווקא חסרה השתתפות של הבנקים הבינוניים דווקא (כגון: איגוד, ירושלים), שיכלו לייצר תחרות אפקטיבית יותר? טוב שלא כולם שותפים בקרן. כך נוצרת תחרות פנימית וחיוביות והיצע המקורות מגוון. צריך להיזהר מפתרונות כוללניים מדי. התחרות נוצרת כתוצאה מהעובדה שבנקים שלא זוכים להיכלל בקרן מנסים להציע פתרונות חיצוניים, מה שמדרבן את הבנקים הפנימיים להציע הצעות טובות יותר על בסיס ערבות המדינה. גם גופי אשראי חוץ בנקאיים שמכוונים לשוק הזה נאלצים להוריד מחירי מימון ולשפר תנאים."**

■ **מדוע לדעתך לא מתפתח בארץ שוק אשראי חוץ בנקאי, שינתב את פעילותו לתחום העסקים הקטנים? האם יצירת מנגנון דרוג אשראי לסקטור זה יכולה להוות בשורה בהקשר זה?**
 "לדעתי דווקא מתפתח שוק אשראי חוץ בנקאי. כך, לדוגמה, חברת אחים נאווי בע"מ, שהיא חברה בורסאית, מתעסקת עם זה באופן פעיל והתמחותה היא עסקים קטנים. גם גופים אחרים הקשורים בשוק ההון מספקים אשראי, אבל חלק מזה התאפשר רק בזכות הקרן לעסקים קטנים. הקרן נותנת לגיטימציה ומשמשת כ-Benchmark למתן אשראי לעסקים כאלה. אני חוזר ואומר שוב, לא צריך לתת אשראי ללא מגבלה ולא צריך להגזים. חלק מהמשרד הכלכלי בעולם הוא אשראי מוגזם."

■ **פעמים רבות נשמעת הטענה כי למערכת הבנקאית לא כדאי לתת אשראי לעסק הקטן מבחינת כלכלית ומשיקול מסחרי טהור בשל רמת הסיכון הגבוהה המגולמת בו. התיאוריה המימונית גורסת כי דווקא פיזור גדול של לווים מורידה את רמת הסיכון ביחס**

ללווה בודד, מהי עמדתך בסוגיה זו?
 "יש כאן שני היבטים. הראשון: האם בין הלווים שלהם אתה נותן אשראי יש קורלציה. כלומר, אם יש משבר האם הם נופלים ביחד או שיש פיזור אמיתי. השני: האם ההתעסקות של הלווה הקטן שווה את הרווח עליו והאם ניתן לקבל מידע מספיק איכותי על מנת לתת לו אשראי? המדינה למעשה פתרה את הבעיה בכך שסיפקה לבנקים מידע איכותי ובאותה הזדמנות, פתרה גם את בעיית המידע וגם את עלות השגתו."

■ **האם לדעתך קיימת כדאיות כלכלית בהפעלת קרן הסיוע לעסקים קטנים בערבות מדינה במודל של הלוואות זעירות מתחת ל-50 אלף ₪?**
 "בדרך כלל גבול ההתעסקות ההגיוני צריך להיות בהלוואות בסכום של 70 אלף ₪ ומעלה. אם עסק יגיש בקשה להלוואה על סך 25 אלף ₪ נבדוק אותו, אולם העלות הקבועה של בדיקה כזאת הופכת את העניין ללא נכון במונחי טיפול באמצעות תקציב המדינה והפעלת מערך בדיקה גדול. הבנקים, חברות כרטיסי האשראי וגופים וולונטריים נותנים פתרון טוב להלוואות בהיקף של עשרות אלפי ₪ בלבד. לעניות דעתי הקרן חייבת להתמקד בעסקים המעסיקים שני עובדים לפחות ובעלי מחזור שנתי של 400 אלף ₪ לפחות. קרנות סיוע ממשלתיות להלוואות לעסקים בעלי מחזור קטן יותר צריכות לפעול על בסיס שונה לחלוטין, כמו למשל קרנות הסיוע לנשים במגזר הבדואי."

■ **מהם השיפורים המרכזיים בפעילות הקרן לעסקים קטנים, המקלים כיום על בעל העסק הקטן, השוקל לקבל הלוואה מהקרן? השיפורים במישור התפעולי רבים. אנו מקבלים את הבקשה ומתחילים לפעול מול בעל העסק עוד בטרם יש לו את כל המידע והבדוק מסייע לו לעיתים קרובות להשלים את המידע תוך הדרכתו. חשוב להבין כי הבדוק אינו בוחן בבית הספר, אלא גורם שמנסה לברר את המידע ולכן מסייע למגיש הבקשה ככל יכולתו לגבש את המידע.**
 בממשק המחשב שפותח לטובת מגישי הבקשות, המגישים יכול לעקוב אחרי הבקשה שלו בכל שלבי הדרך וזאת גם כאשר הדרך קצרה ומהירה מאוד, ועדיין הוא יכול לקבל משוב לגבי חומרים חסרים או כל מידע רלוונטי אחר. הבדוקים מונחים יותר מתמיד לסייע למגיש להתגבר על מכשלות ביורוקרטיות. בהיבט של ביטחונות, מנסים נציגי הגוף המתאם לבחון דרכים להקל על העסק בסוג הביטחונות שהוא נדרש להעמיד לגבי אותן 25% שהם חובתו. בריבית מתנהל מ"מ מול הבנק בו נציג הגוף המתאם מבקש שוב ושוב את הריבית הנמוכה יותר, בוודאי במקרים בהם ברור כי הסיכון נמוך, ואכן ההצלחות במישור הזה רבות."

